

УДК 502 — 630.64

О. І. Дребот,д. е. н., професор, академік НААН України, Заслужений діяч науки і техніки України,
директор, Інститут агроекології і природокористування НААН УкраїниORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2681-1074>**О. І. Фурдичко,**д. е. н., д. с.-г. н., професор, академік НААН України,
Інститут агроекології і природокористування НААН УкраїниORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1108-7733>,**А. М. Бобко,**

к. с.-г. н., с. н. с., почесний доктор,

Інститут агроекології і природокористування НААН України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0848-2548>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.7-8.17

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ГОСПОДАРСЬКОГО УПРАВЛІННЯ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМ ВИРОБНИЦТВОМ У СКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ЛІСІВНИЦТВА УКРАЇНИ

O. Drebot,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences, Honored Worker of Science
and Technology of Ukraine, Director, Institute of Agroecology and Environmental Management of the NAAS of Ukraine

O. Furdychko,

Doctor of Economic Sciences, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Academician of the National Academy
of Sciences, Institute of Agroecology and Environmental Management of the NAAS of Ukraine

A. Bobko,

PhD in Agricultural Sciences, Senior Researcher, Honorary Doctor,

Institute of Agroecology and Environmental Management of the NAAS of Ukraine

PROBLEMS OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MANAGEMENT OF FORESTRY PRODUCTION WITHIN THE STATE FORESTRY OF UKRAINE

Викладено авторське бачення щодо розв'язання проблеми організаційно-господарського управління лісогосподарським виробництвом в контексті інституціонального середовища. Визначено основні перспективні параметри щодо вирішення проблеми в контексті організаційно-господарського управління у складі державного лісівництва. Запропоновано шляхи вдосконалення функціонування інституціонального регулятора, зокрема, через внесення змін до законодавчих та інших нормативно-правових актів. Першим має стати уточнення змісту об'єкту праці у галузі лісівництва — "земля" замість "ліс". Бо лісівництво є галуззю рослинництва. З останнім, логічно, пропонується термін "Лісогосподарське виробництво", з описом земельних угідь за типами лісорослинних умов і класами бонітету. Така інформація прийнятна для обчислення їх природної продуктивності реально існуючого базису землекористування. За граматичною нормою — підмет у складі речення. Тому відповідна інформація має сенс тільки за ідентифікованими суб'єктами ЛГВ.

Практика застосування збірних даних позбавлена сенсу. Те ж стосується поділу земель за т. з. землями лісового фонду, механічно перенесеного до ЛК України з Основ лісового законодавства колишнього Союзу. "Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави".

Зовсім не випадково після об'єднання лісівництва, як галузі рослинництва, з лісозаготівлями і промисловою переробкою деревини, як лісопромислового виробництва, з організацією т. з. "лісгоспзагів" домінуюча частка лісових матеріалів стала формувати експортний ринок з суттєвими ускладненнями для розвитку внутрішнього лісопромислового комплексу. Появляються кривосплетіння в лісовому законодавстві з супроводженням корупційних засад щодо внутрішнього ринку лісових матеріалів.

Проводяться інші обмежуючі лісівничі заходи, спрямованих на зменшення обсягів видалення деревини з лісових насаджень, т. з. особливо захисних ділянок, що створює умови для зменшення обчислюваного річного вилучення деревини, заповідні тощо. До того ж, на підставі урядових рішень, що зовсім не узгоджується з європейським лісівництвом.

The author's vision for solving the problem of organizational and economic management of forestry production in the context of the institutional environment is outlined. The main promising parameters for solving the problem in the context of organizational and economic management as part of state forestry have been determined. Ways to improve the functioning of the institutional regulator are proposed, in particular, through amendments to legislative and other regulatory acts. The first thing should be clarification of the content of the object of work in the field of forestry — "land" instead of "forest". Because forestry is a branch of crop production. With the latter, logically, the term "Forestry production" is proposed, with a description of land plots by types of forest vegetation conditions and credit classes. Such information is acceptable for calculating their natural productivity of the actually existing land use basis According to the grammatical norm — the subject in the sentence. Therefore, the relevant information makes sense only for identified LHV subjects.

The practice of using collective data is meaningless. The same applies to the division of land according to the so-called lands of the forest fund, mechanically transferred to the LC of Ukraine from the Basics of Forest Legislation of the former Union. "All forests on the territory of Ukraine, regardless of the land categories of which they grow according to the main target purpose, and regardless of the ownership right to them, constitute the forest fund of Ukraine and are under the protection of the state."

It is no coincidence that after the union of forestry, as a branch of crop production, with logging and industrial processing of wood, as a forestry industry, with the organization of the so-called the dominant share of forest materials of "forest farms" began to form the export market with significant complications for the development of the domestic forest industry complex. There are twists and turns in the forest legislation accompanied by corruption principles regarding the domestic market of forest materials.

Other restrictive forestry measures aimed at reducing the volume of wood removal from forest plantations are carried out, i.e. especially protective areas, which creates conditions for reducing the calculated annual extraction of wood, protected areas, etc. In addition, on the basis of government decisions, which is completely inconsistent with European forestry.

Ключові слова: управління, лісівництво, збалансований розвиток, землекористування, організаційно-господарське управління, землі лісогосподарського призначення, інституціональний та фінансово-економічний механізми.

Key words: management, forestry, balanced development, land use, organizational and economic management, forestry land, institutional and financial and economic mechanisms.

Насамперед відмітимо, що в Україні в переважній більшості регіонів природно-кліматичні умови та земельні ресурси є сприятливими для вирощування деревних порід, у т. ч. головних лісотвірних, зокрема сосни, дуба та ясеня, кленів, берези, осики, вільхи, грабу та інших з урахуванням їх типів і лісорослинних умов. Завдяки цьому ділянки лісу в більшості спроможні до природного самовідновлення. Хоча за участю людини, освічених лісівників, цей процес відбувається швидше і зростає усвідомлення змісту виробничої діяльності — вирощування і реалізації деревини для формування ринку лісових матеріалів. Саме це є основним призначенням державного організованого лісівництва.

З довідкових матеріалів обліку минулих років відомо, що в Україні на 1 січня 1988 р., за матеріалами обліку "лісового фонду", було 9942 т. га, із них: у підпорядкуванні Мінлісгоспу УРСР — 5939 т. га, Мінліспрому УРСР — 1236 т. га, колгоспів — 1884 — т. га, інших землекористувачів, за обчисленням, — 883 т. га (табл. 1) [1].

З приведених даних видно, що землі лісові (у народному лексиконі — ліси) були розподілені й використовувалися за призначенням. Правда, у Лісовому кодексі (далі — ЛК) зазначено: "Усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, станов-

лять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави. Лісова ділянка — ділянка лісового фонду...¹. Зовсім не логічна норма для формування ринкових відносин. Потребує відміни.

Необхідно мати на увазі, що були і залишаються актуальними завдання Земельної реформи, грамотно і чітко спрямовані й затверджені Верховною Радою ще Української РСР, для забезпечення "раціонального використання та охорони земель"². Це означає ідентифікація землекористування, самокупність і прибутковість господарювання на землі.

Назва згаданого довідника не розкриває його ідентифіковану належність. Спеціаліст із лісового господарства може зрозуміти, що мова йде про Державне лісогосподарське виробництво за областями України. Більше того, в таблиці 1.1 "Площа земель лісового фонду" вміщує показник 9573,9 тис. га [2, с. 4—5], що без ідентифікованого їх поділу не має сенсу. Класичне призначення лісовпорядкування було визначено ще на початку ХХ століття. Хоча, зрозуміло, що до нього впродовж вікового періоду неминуче вносилися певні зміни й доповнення, пов'язані з політичними, економічними та іншими мотивами.

Тоді ж був створений Український аерофотолісовпорядкувальний трест, результати діяльності якого неможливо переоцінити в питаннях організації лісового господарства України і за її межами, формування кадрового забезпечення тощо. Продовжувачем його справи на сьогодні є "Українське державне проектно-лісовпорядне виробниче об'єднання", без якого неможливо вести мову про організацію обліку і виробництва лісових матеріалів для "видалення із лісів постійної найбільшої прибутковості при невиснажливому користуванні й можливо всебічному і повному забезпеченні потреб в лісі та лісових матеріалах населення, сільського господарства, промисловості й торгівлі". Останнє — з Інструкції з лісовпорядкування³ ще 1914 року.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — визначити основні перспективні параметри щодо вирішення про-

Таблиця 1. Відомості про лісовий фонд Української РСР

Одиниці виміру площі, тис. га	У тому числі за землекористувачами				
	Мінлісгосп УРСР	Мінліспром УРСР	Ліси колгоспні	Землекористувачі інші	Разом
Земля, тис. га	5939	1236	1884	883	9942
Питома частка, %	59,7	12,4	18,9	8,9	100

Джерело: складено за [1].

блеми в контексті організаційно-господарського управління у складі державного лісівництва.

Зелене світло "державному управлінню лісами" в Україні було покладено в 1959 році. Можновладні активісти лісового менеджменту, на той час Української РСР, врешті-решт домоглися прийняття Радою Міністрів Української РСР постанови № 1834, що мала назву "Про організацію управління лісовим господарством і лісозаготівлями в Українській РСР" від 30 листопада 1959 року. Із цього розпочинався зовсім інший зміст державного лісівництва. Точніше — проведення системи лісівничих заходів, переважно підпорядкованих на той час Міністерству лісового господарства України. За згаданою Постановою встановлювалось: "Об'єднати в одному адміністративно-територіальному органі республіки ведення лісового господарства і лісозаготівлі".

Зауважимо, що для виконання відмічених "раціонального використання та охорони земель" у лісогосподарському виробництві взагалі нічого не зроблено. Жодних інформаційно-нормативних і порівняльно-фінансових показників не приводиться, у т. ч. в довіднику за 2011 р. [2].

При цьому є й облікова безглуздість: на 01.01.11 — 9573,9 тис. га [2, с. 4—5], що свідчить про певне непорозуміння проблеми землекористування. До того ж надзвичайно дрібних рівнів, що не сприяло зростанню економічної ефективності лісогосподарського виробництва. Тоді як його завдання має полягати в їх максимальному зменшенні, для швидкого візуального сприйняття при опрацюванні, у т. ч. визначення фінансових результатів землекористування відповідними суб'єктами лісогосподарської діяльності.

Зрозуміло, що для здійснення Земельної реформи в галузі державного лісівництва приведена інформація про склад лісів в Україні

¹ Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12/>

² Про Земельну реформу. Постанова Верховної Ради Української РСР № 563-ХІІ від 18.12.1990 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12>.

³ Інструкція для устройства, ревизии лесоустройства и исследования казенных лесов ведомства Главного управления Землеустройства и Земледелия по Лесному департаменту. Петроград. Типография М.А. Александрова (Надеждинская, 43). 1914. 107 с.

Таблиця 2. Розподіл земель за категоріями державного їх обліку станом на 01.01.2011 року (тис. га)

Землекористувачі організовані (Міністерства, агентства тощо)	Площа землекористування, усього	вкриті лісовою рослинністю природні	вкриті лісовою рослинністю штучні культури	землі тимчасово не ВЛР	Всього земель лісових (лісів)	Землі інших облікових категорій
А	1	2	3	4	5	6
ДЛІА	7402,3	3254	3039,6	546,8	6840,4	561,9

Джерело: розроблено ІАЕП НААН України за [2].

Таблиця 3. Розподіл земель під лісами та лісовкритими площами станом на 01.01.2020 р.

Усі землевласники та землекористувачі	Ліси та інші лісовкриті площі, тис. га всього, тис. га	У тому числі	
		лісові землі	чагарники
Всього в Україні	60 355	9 574	-

Джерело: сформовано на основі Державної статистики України.

(див. табл. 2) мала б цікавити органи адміністративно-фінансового регулювання, ще більше — регіональні органи влади, насамперед обласні державні адміністрації. До того ж не з питань лісокористування, а землекористування, у т. ч. з обчисленням фінансово-економічних показників ефективності використання земель лісогосподарського призначення.

В цьому контексті загальна площа лісових ділянок України станом на 01.01.2020 р. становить майже 10,4 млн га, у тому числі вкриті лісовою рослинністю майже 9,6 млн га. Держлісагентству підпорядковано 7,6 млн га лісів, що становить 73 % всього лісового фонду України. Згідно з офіційними статистичними даними лісистість України становить 15,9 % загальної площі території держави.

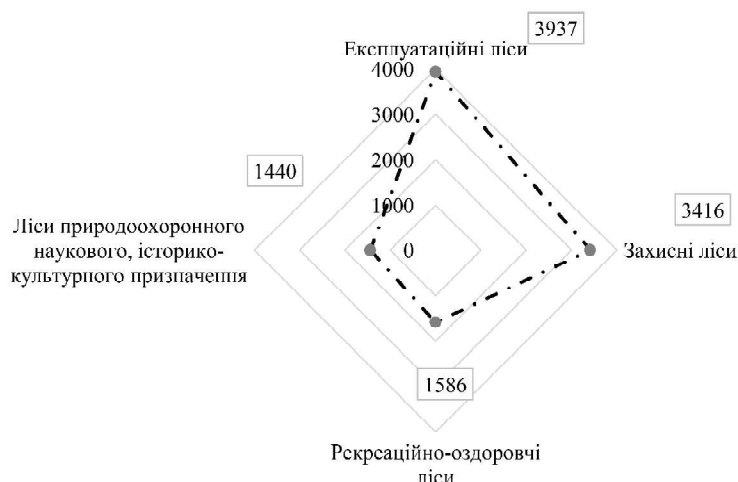


Рис. 1. Структура розподілу земель за категоріями, тис. га

Джерело: сформовано автором на основі джерела [9].

Згідно з п. 3 ст. Кіотського протоколу [8] звітність України з діяльності щодо управління лісовим господарством обов'язкова, зокрема щодо лісорозведення, лісовідновлення, заліснення і лісовиробництва. Управління лісовим господарством

впливає на еколого-економічну безпеку регіонів при використанні земель лісогосподарського призначення щодо стратегій забезпечення управління лісогосподарським виробництвом. Україна має значний лісогосподарський потенціал, де загальна площа станом на 01.01.2020 р. становить 60 355 тис. га, у тому числі лісові землі 9 574 тис. га, які надані у постійне користування (табл. 3).

Відповідно до Лісового і Земельного кодексу ліси України мають право перебувати у державній, колективній та приватній власності. Станом на 01.01.2020 р. у державній власності перебуває близько 74 % земельних ділянок лісогосподарського призначення, у колективній — близько 13, приватній — 0,2% загальної площі лісових земель. В Україні структурована система державних лісів за численними постійними лісокористувачами, для ведення лісового господарства ліси надані у постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств (рис. 1) [9].

Як бачимо з рис. 1 в структурі розподілу земель за категоріями переважають експлуатаційні ліси — 3937 тис. га, захисні ліси становлять 3416, а рекреаційно-оздоровчі ліси — 1586 тис. га.

Лісові екосистеми, що належать до сфери управління Держлісагентства, уже заповідано 16,8%. Практично у всіх регіонах заповідність у лісах вища, ніж загальнодержавна. Варто зауважити, що за 30 років площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду на лісових землях збільшилась у 4 рази (із 315 тис. га у 1978 р. до 1327 тис. га у 2019 р. і заповідність відповідно із 5,5 до 16,8 %) (рис. 2). Адже у лісовому господарстві країни створено принципи господарювання та виробництва продукції і вони повною мірою відповідають вимогам Всеєвропейської стратегії збереження біологічного і ландшафтного різноманіття.

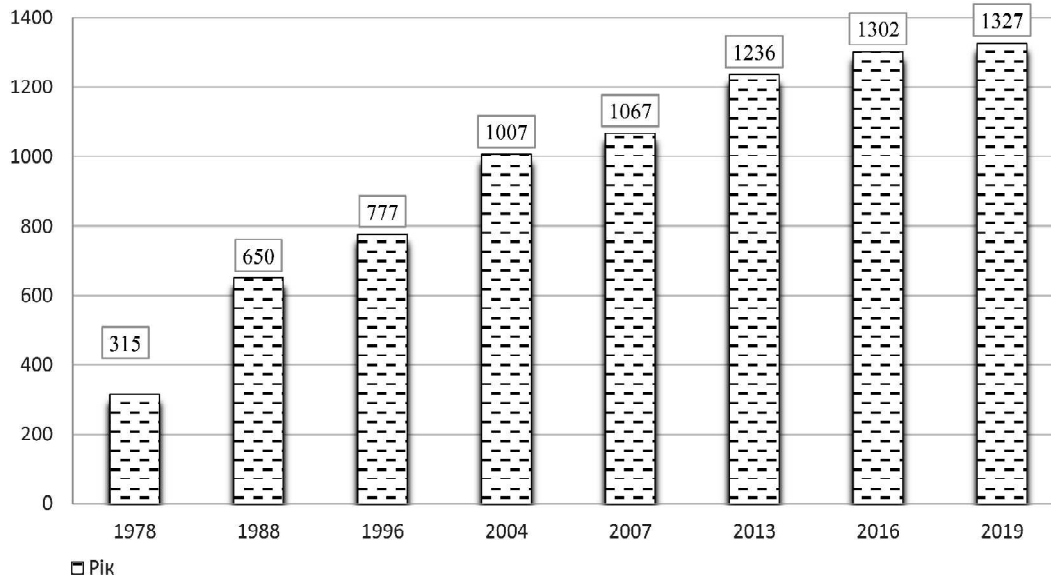


Рис. 2. Динаміка заповідання лісових екосистем Держлісагенства станом на 01.01.2019 р. тис. га

Джерело: сформовано за даними Державної служби статистики України.

Зазначимо, що загальна площа лісових ділянок України становить майже 10,4 млн га, у тому числі вкриті лісовою рослинністю майже 9,6 млн га. Держлісагентству підпорядковано 7,6 млн га лісів, що становить 73 % всього лісового фонду України. Згідно з офіційними статистичними даними лісистість України становить 15,9 % загальної площі території держави.

Лісогосподарське виробництво зумовлюється високою часткою ручної праці під час рубок, які пов'язані з веденням лісового господарства, створенням захисних лісових насаджень та полезахисних лісових смуг, заготівлею деревини від головного користування, заготівлею продукції побічного користування в лісових екосистемах та ін.

Верховною Радою ще Української РСР згадана реформа для раціонального використання та охорони земель⁴. Приведена формула залишається забитою всіма, крім, здається, Верховної Ради України. Згадаймо про статтю Сергія Лавренюка з газети "Голос України" від 11 грудня 2021 р. "Як побороти корупцію в лісовій галузі та збільшити надходження" [3] для підвищення ефективності діяльності ДЛА України в межах сфери його управління. Це визнано Робочою групою Верховної Ради України і відповідає дійсності. Водночас у назві опублікованої статті та ж інформація подається із незрозумілим, а також знеособленим його змістом. Останнє рушить принципи, спрямовані на формування ринкової економіки в лісогосподарсь-

кому виробництві і не відповідає завданням утвореної ВР України робочій групі.

Адже більше чверті століття в Державному лісівництві України, практично, ігноруються основоположні принципи Закону України "Про земельну реформу" від 18 грудня 1990 року, у т. ч. щодо "раціонального використання та охорони земель". До цього часу Держлісагентством України не вироблено нормативних таксаційних показників для оцінки раціональності використання та охорони облікової категорії землекористування "землі лісогосподарського призначення". Саме про це йдеться мова у згаданій статті Сергія Лавренюка. Доведено, що "Основною причиною недоотримання надходжень до державного і місцевих бюджетів внаслідок неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів, його територіальних органів і підприємств, які належать до сфери його управління" [3].

У державному лісівництві ігноруються основоположні принципи Закону України "Про земельну реформу", у т. ч. щодо раціонального використання та охорони земель. Попередні державні органи управління земельними ресурсами, їх правонаступники із землекористування у галузі лісівництва — Міністерство лісового господарства, реформування спрямовувало по-своєму баченню. Зміст якого полягав в об'єднанні в одному органі влади лісогосподарське виробництво з лісозаготівлями, що практично діяло, починаючи з 1959 року й до

⁴ Про Земельну реформу. Постанова Верховної Ради Української РСР № 563-ХІІ від 18.12.1990 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12>.

сьогодення. Його економічну успішність за період з 1960 до 1990 р. мало хто вивчав, що було необхідним із метою реформування економічної системи країни. Хоча Земельна реформа була і залишається складовою частиною економічної реформи, здійснюваної в Україні у зв'язку з переходом економіки держави до ринкових відносин. Завданням цієї реформи є перерозподіл земель з одночасною передачею їх, зокрема, "у користування підприємствам, установам і організаціям... для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатоукладної економіки, раціонального використання та охорони земель"⁵.

Отже, керівні менеджери з юридичних осіб, як представники органів галузевого і державного управління, у т. ч. в межах земель державного лісогосподарського виробництва, мали б передусім підтримувати реалізацію Земельної реформи в галузі державного лісогосподарського виробництва. Питання Земельної реформи в державному лісівництві, виходить, не були належно опрацьовані, бо мало місце намагання зберегти систему "лісгоспзагів", вкарбованих у практику українського загальнодержавного лісівництва періоду 1960—2000 рр.

Щодо розвитку Земельної реформи в лісівництві України з проголошенням незалежності дещо сприяло те, що з великими складнощами зрештою до Земельного кодексу України в 2006 році була виокремлена в статті 19 категорія обліку під пунктом "е", "Землі лісогосподарського призначення", замість пострадянського "Землі лісового фонду", що відкрило шлях до формування в лісогосподарському виробництві принципів ринкової економіки. Останнє Держлісагентством України не сприймається до цього часу. Про це свідчать численні "кривосплетіння" в низці НПА, у т. ч. його (Держлісагентства) незгода внесення до Земельного кодексу України статті 206 доленосної норми: "Використання землі в лісогосподарському виробництві є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка"⁶. Навіть в останньому реченні є заперечне твердження. Більш правильною нормою було б: "Об'єктом плати за землю є площа земельної ділянки, з поділом "за типами лісорослинних умов" або "за класами бонітету".

Отже, з 1959 року в Українському лісівництві утворюється повновладна нова структура "державного" управління лісами" — Головне управління лісового господарства і лісозаготівель при Раді Міністрів УРСР. Можна віднести її найбільше "досягнення" — поступова відмова від таксації лісу відомими науковим способами, продаж лісосічного фонду за рік до його розроблення. Впровадження в практику т. з. рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, замість плати за землю, залежно від її продуктивності з оцінкою за типами лісорослинних умов і типів лісу. У європейському законодавстві такого визначення, розуміється, нема. Зате в Україні є Закон України "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу"⁷. Нема самої адаптації...

Абсолютно домінуючий із них — зменшення обсягів заготівлі лісових матеріалів шляхом відомих із давніх часів рубок головного користування, а також розширення обсягів заготівлі лісових матеріалів рубками проміжного користування. Вся проблема полягала в різних цінах на деревину, яку лісозаготівельники видаляли (вирубали) з лісових насаджень, точніше з лісових екосистем. Звернемо при цьому увагу, що стаття 1 ЛК України встановлює: "Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезонашуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах"⁸. Так би мовити, легітимне обмеження і підказка законодавством обмеження ресурсних можливостей деревини...

У державному лісівництві, виходить, Земельну реформу підмінили територіальними змінами меж держлісгоспів та інших організаційних структур землевпорядкування, а також численними "удосконаленнями" Лісового кодексу України. Серед них, наприклад, дискусії щодо терміна "лісокористування". Окремі заангажовані працівники до лісокори-

⁵ Про Земельну реформу. Постанова Верховної Ради Української РСР № 563-ХІІ від 18.12.1990 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/563-12>.

⁶ Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-ІІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>.

⁷ Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України № 1629 від 18 березня 2004 року. Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

⁸ Лісовий кодекс України : Закон України від 21.01.1994 № 3852-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.

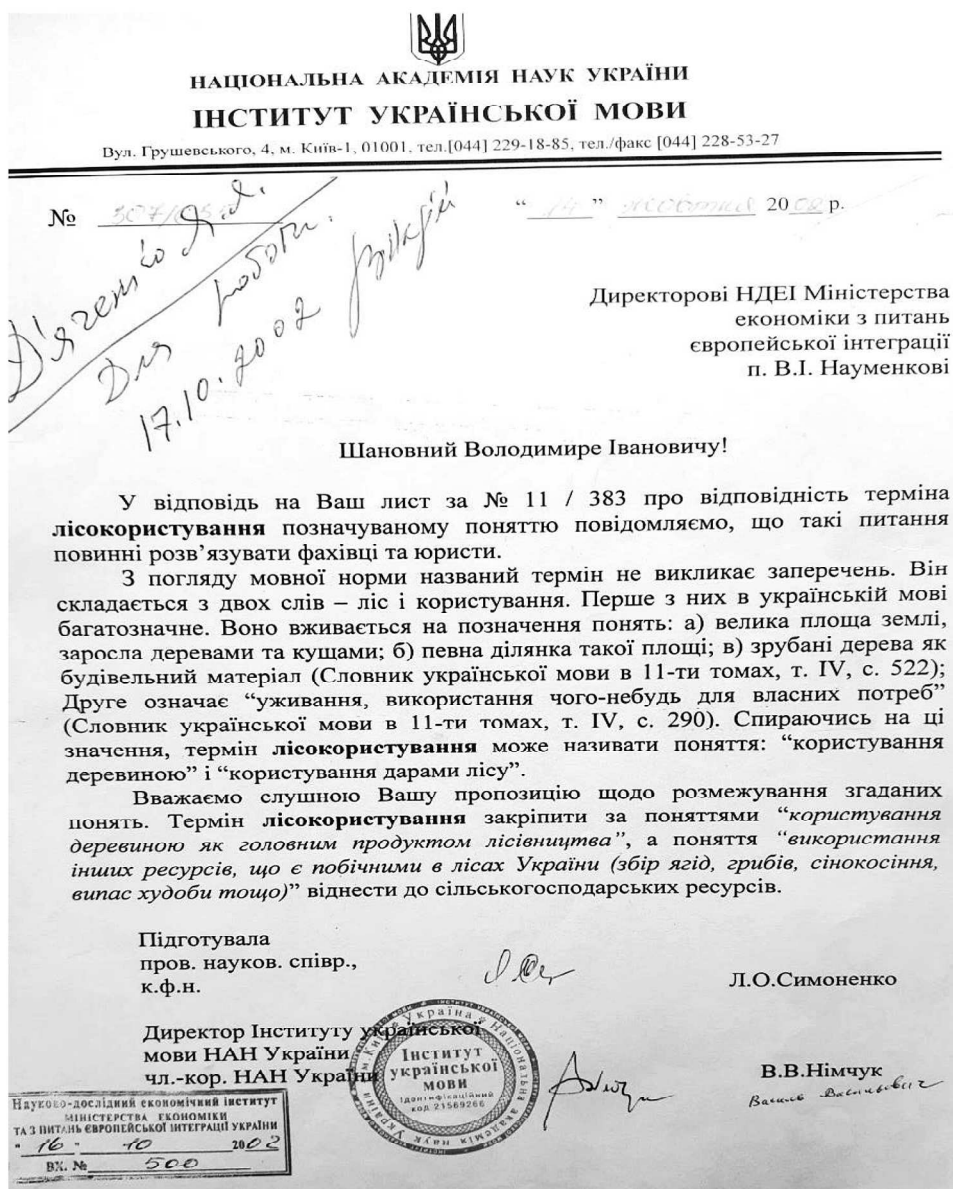


Рис. 3. Відповідь директора Інституту чл.-кор. НАН України В.В. Німчука на питання про відповідність терміна лісокористування позначуваному поняттю

ствання готові відносити збір ягід і грибів, випас худоби і багато інших відомих лісівникам т. з. побічних користувань. Офіційні служби лісового господарства і охорони лісу ніяк не можуть визначитися чітко із зазначеним терміном. Тому свого часу Директор НДЕІ Міністерства економіки з питань європейської інтеграції В.І. Науменко звернувся до Інституту української мови з питання визначення терміна “лісокористування”. У відповідь Директор Інституту чл.-кор. НАН України В.В. Німчук повідомив: “Вважаємо слушною Вашу пропозицію щодо розмежування згаданих понять. Термін лісокористування закріпити за поняттями “користування деревиною як го-

ловним продуктом лісівництва”, а поняття “використання інших ресурсів, що є побічними в лісах України (збір ягід, грибів, сінокосіння, випас худоби тощо)” віднести до сільськогосподарських ресурсів” [4] (рис. 3).

Якщо згадати про “епохальну” проблему Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок із 2007 р. (Постанова КМ України № 733 від 16 травня 2007 р.), у загальній частині якого записано: “Цей Порядок встановлює єдині вимоги до поділу лісів на категорії, умови та ознаки віднесення їх до таких категорій, а також виділення особливо захисних лісових ділянок із режимом обмеженого лісокористування... залежно від

Таблиця 4. Землі лісові окремих країн ЄС за обліковими категоріями

Країна	Площа, тис. га	% від загальної площі	Всього за обчисленням, тис. грн
Україна	5999	63,4	9462
Австрія	3252	87,3	3725
Франція	14470	95,5	15152
Німеччина	10142	94,4	10744
Угорщина	1702	94	1811
Польща	8300	92,8	8944
Швейцарія	1060	90,4	1173
Сума	44925	88,1	51011

Джерело: Forest resources of Europe, CIS, North America, Australia, Japan and New Zealand. Main Report. United Nations. Economic Commission for Europe. Food and Agriculture Organization of the United Nations. New York and Geneva, 2000.

основних виконуваних ними функцій поділяються на ... категорії⁹.

Причетні до багаторазового формування цього Закону, певно, не розуміють, що мова має йти не про ліс, а про землі лісові. Адже об'єктом праці є земельна ділянка як продуктивна сила, а ліс (деревина) є тільки продукцією у стані росту, товарною продукцією лісівництва.

За визначенням ЄЕК ФАО, поділяється не ліс, а землі лісові на дві категорії: 1) землі лісові, призначені для вилучення деревини з комерційними цілями (англ. Removals for commercial use), а також: 2) землі лісові, не призначені для видалення деревини з урахуванням певного обмеження за рішеннями органів влади, політичних, природоохоронних чи інших причин.

Таким чином усі положення про т. з. "Спеціальне використання лісових ресурсів", як підстави для формування корупційних структур і механізмів щодо використання головної продукції державного лісівництва — деревини у стані росту, терміново необхідно відмінити, запозичивши нормативні принципи щодо лісокористування сусідньої Польщі. Тобто обчислення плати за землі лісові, залежно від їх таксаційного поділу за типами лісорослинних умов та за класами бонітету відповідних деревних порід.

Ми пишемо "епохальна проблема", бо в 2007 році було друге її недоцільне "народження". Хоча ще в 1994 р. відомі й авторитетні в Україні вчені з лісівничої науки, Брежнев В.М. і Попков М.Ю. опублікували статтю [5], в якій зазначено: "Адже навіть фахівці контролюючих державних органів не в змозі чітко сформулювати різницю у веденні власне лісгосподарської діяльності на ділянці тієї чи іншої категорії, хоча в держлісгоспах цей поділ — визначаль-

ний. Уже визнано публічно, що "нині основою організації лісового господарства є громіздка, відірвана від практики система поділу лісів на групи і категорії, а також численні заборони і обмеження, що здебільшого протирічать природі лісу й цілям господарювання".

Ініціаторам розроблення і затвердження НПА "Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок" (Постанова КМ України № 733 від 16 травня 2007 р.) чомусь не підказали, що в ЄЕК/ФАО уже є перелік Термінів і визначень, встановлених ще в 2000 році. Крім того, в Україні діє Закон "Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу" від 18 березня 2004 року № 1629¹⁰.

Адаптація законодавства України до законодавства ЄС є пріоритетною складовою процесу інтеграції України до Європейського Союзу. Для цього приведемо приклад з окремих європейських країн, найбільш близьких з Україною, щодо практичного розміру обмеження площі земельних ділянок видалення деревини з комерційним призначенням (табл. 4). Отже, це питання, зокрема, необхідно починати з аналізу відповідності тих норм лісівничим і економічним умовам. Невід'ємною частиною цієї Програми є Перелік актів законодавства України та асвіс Європейського Союзу в пріоритетних сферах адаптації.

Тому визначення термінів, які вживаються при аналізі (табл. 3) лісгосподарського виробництва, має велике значення, у т. ч. політико-економічне.

Для українського лісівництва, зокрема, важливо, що в європейських країнах категорія обліку лісів, видалених з експлуатації, яка в Європі не перевищує 10 %, в Україні в цілому уже складає 37 %! Об'єкти ПЗФ окремих областей уже стали домінуючими. Менеджерами Держлісагентства все спрямовується на те, щоб зменшити нормування вилучення деревини з лісонасаджень шляхом РГК, відомого всім головного лісокористування.

Справді, сучасне лісгосподарське виробництво є складною формою колективної співпраці спеціалістів різних кваліфікацій, віку, досвіду тощо. Цей термін (РГК) останнім часом у лісівництві України не в пошані, не приживається у практиці лісгосподарського виробництва. Десь приховується під виглядом знеособленого "Ведення лісового господарства". Останнім часом ще додається "та мисливсько-

⁹ Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок. Постанова КМ України № 733 від 16 травня 2007 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2007>.

¹⁰ Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України № 1629 від 18 березня 2004 року. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

Таблиця 5. Принципова схема формування обліку і адміністративної звітності за категоріями внутрішньогосподарського поділу земель ЛГП за формою державного обліку земельних угідь

Загальна площа земель, тис. га	чагарникова рослинність природного походження	Ліси та інші лісовкриті площі				З усіх лісів та інших лісовкритих площ (граф 18) лісові насадження лінійного типу
		усього (сума граф з 19 до 21)	у тому числі			
			лісові ділянки, вкриті лісовою рослинністю	земельні ділянки, тимчасово не вкриті лісовою рослинністю	інші лісовкриті площі	
Порядкові графи						
3	17	18	19	20	21	22

Джерело: URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-uploads/2016/01/16-zem.pdf>

го", хоча це більше для реклами. Бо головною продукцією лісівництва було, є і завжди буде вирощування деревини та її реалізація. Тому першим чином слід прозоро навести облік ресурсних можливостей державних лісгосподарських підприємств за приведеною формою (табл. 5), а також відкрити щорічну звітність про вирощування лісу та його реалізацію, у т. ч. за загальними і питомими їх показниками. Забезпечити при цьому висвітлення видатків, надходжень і чистого доходу, як те було ще на початку ХХ століття. І не тільки держлісгоспів. "Те саме стосується насамперед державних органів влади та органів місцевого самоврядування, місцевих органів Держземагентства України щодо обліку і аналізу не тільки фізичних показників виміру площі ЗЛГП у цілому і земель лісових, зокрема, але й показників фінансово-економічної діяльності в межах суб'єктів адміністративно-територіального поділу країни" [6].

Уперше термін "державний лісовий фонд" отримав своє визначення в Інструкції з лісовпорядкування: "Усі ліси разом з вирубками, прогалинами і пустирями, призначеними для вирощування лісів, а також з угіддями і боло-тами, гольцями і т. ін., розміщеними, серед цих площ, утворюють державний лісовий фонд СРСР та незалежно від того, в чиєму управлінні або користуванні вони знаходяться, являються державною власністю, тобто всенародним надбанням"¹¹. Прийшов час із ним назавжди прощатись.

Ентузіастами з лжереформування земельних відносин під виглядом Земельної реформи в галузі лісівництва в обхід Земельного кодексу України, так би мовити, удалося вмонтувати норми щодо т. з. спеціального використання лісових ресурсів із метою тінювого привласнення головної товарної продукції лісгоспо-

дарського виробництва. До речі, зазначений термін в інформаційній мережі ЄЕК/ФАО ООН, зрозуміло, взагалі не існує. Більше того, відповідний порядок плати т. з. рентної, за використання лісових ресурсів (точніше — деревини) в комерційних цілях, врешті-решт провели через Податковий кодекс України. Вдумаємося, щорічно мова йде майже про близько двадцять мільйонів щільних кубічних метрів лісових матеріалів. При цьому статтю 256 Податкового кодексу про плату за спеціальне використання лісових ресурсів зробили малодоступною для користування з інтернету¹². Не будемо вже говорити, що цим грубо порушується норма, яка встановлена Земельним кодексом України: "Використання землі в Україні є платним. Об'єктом плати за землю є земельна ділянка"¹³.

У цьому вже закладена відповідь на згадане вище питання в газеті "Голос України" "Як побороти корупцію в лісовій галузі та збільшити надходження"? Хоча це не зовсім проста справа, бо межує, можливо, з осередками кримінальних угруповань по Україні та за її межами.

Формування земельних відносин в Україні з 2015 року позитивно оновлене керівництвом Мінекономрозвитку. Вводять Принципову схему обліку адміністративної звітності за ключовими категоріями цільового призначення земель за формою 16-зем (річна) державного обліку земельних угідь від 30.12.2015 № 337. Відмітимо при цьому, що загальні відомості про розподіл земель лісового фонду за їх категоріями в межах усіх суб'єктів господарювання є не доцільним, бо мова має йти про землекористування тільки суб'єктів господарювання, підпорядкованих Держлісгентству України. Хто до цього додумався, не відомо. Але згідно з чинними визначеннями ЄЕК/ФАО ООН, ча-

¹¹ Инструкция по устройству Государственного лесного фонда СССР. Часть первая. Государственный комитет по лесной, целлюлозно-бумажной, деревообрабатывающей промышленности и лесному хозяйству при Госплане СССР. М., 1964. § 1.

¹² Податковий кодекс України. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://i.factr.ua/ukr/law-24/section-518/article-22600>.

¹³ Земельний кодекс України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

гарники до складу лісів не відносяться, не кажучи про здоровий глузд.

Автори нової форми 16-зем (річна) "адміністративної звітності" знайшли можливим зменшити кількість граф за їх станом до 6, замість десятків їх у звітності попередніх років, а також у проектах організації і розвитку лісового господарства кожного державного лісгосподарського підприємства. Правда, хтось "допоміг" авторам відповідних граф Закону довести їх зміст до нісенітничі.

Так, виділена графа 17 з назвою "Чагарникова рослинність природного походження", яка не є обліковою категорією "ліси, землі лісові", не має належного опису як облікова категорія внутрішньо господарського поділу, бо має ознаку безгосподарності...

Ще складніше з графою 22 форми 16-зем: в ній зазначено: "З усіх лісів та інших лісовкритих площ (графа 18) лісові насадження лінійного типу". По-перше, лісові насадження лінійного типу не є категорією обліку "Ліс". Насамперед через те, що лінійні насадження не утворюють лісові екосистеми. По-друге, вони зростають не в межах категорії землекористування "Землі лісгосподарського призначення". Здається, що автори не знайомі з нормами класифікації землекористування.

Важливу роботу проводить Інститут агроекології і природокористування НААН щодо порівняння доходів із видатками на здійснення лісгосподарського виробництва в Україні. Як виявилось, у процесі становлення сучасного лісівництва була низка певних змін, починаючи з часів зародження (утворення) Лісового департаменту — 1798 рік. З початку ХХ століття починають складатися переважно фінансові механізми за рахунок розвитку лісозаготівель і використання інших продуктів із лісів, у т. ч. мисливства.

Далі процес удосконалення термінів у лісівництві України не пішов, не зацікавив Держлісагентство України. Кінцевим наслідком якого є і залишається недоотримання надходжень до державного і місцевого бюджетів внаслідок неефективної діяльності Державного агентства лісових ресурсів, його територіальних органів і підприємств, які відносяться до сфери його управління [3].

Окремо зазначимо, що Інститутом агроекології і природокористування НААН України проведені дослідження щодо стану лісів в Україні та економічних наслідків землекористування. Відмічено, що "Реальну ситуацію з використанням деревини в стані росту більшість дослідників і дисертантів із наукової спеціаль-

ності "Лісове господарство", практично, обходять своєю увагою. Хоча конфлікт існує, насамперед щодо деревини в стані росту, яка є власністю держави і вирощується в лісових екосистемах для її видалення (заготівлі) та реалізації лісових матеріалів — продукції лісопромислового виробництва" [6].

Залишаються поза уваги Держлісагентства України й інші належно обгрунтовані наукові пропозиції щодо лісопромислового сектору в державному лісівництві України: "Так сталося, що в Україні лісопромисловий комплекс випав із поля зору державної політики та економіки. Статистична інформація, яка б була належним чином структурована і науково обгрунтована, наводиться за виробниками і споживачами, відсутня. У лісовому господарстві саме етап від продажу деревини до виробництва лісових матеріалів характеризується складністю економічних відносин між власниками (постійними користувачами) земель лісових і лісових матеріалів у питаннях щодо привласнення земельної ренти, розрахунку собівартості вирощування деревини і виробництва даного виду продукції та ін." [7, с. 70].

Приведемо також показники щодо динаміки виробництва круглих лісових матеріалів в Україні за 1960—2000 роки за тим же дослідженням у журналі "Економіка України": "Продукцію деревообробної промисловості також виробляють численні приватні підприємства дрібного і середнього бізнесу. Не будемо також виключати й лісові господарства, підпорядковані Держлісагентству України, які перебрали на себе виключне право на заготівлю деревини (лісових матеріалів) і право власності на заготовлену ними продукцію та доходи від її реалізації" [7, с. 71—72].

Показники табл. 6 свідчать про значне перевищення обсягів вилучення деревини шляхом рубок проміжного користування порівняно з рубками головного користування. Слід звернути увагу ще й на те, що вилучення деревини шляхом рубок проміжного користування перевищує приблизно на 32 % з кожним роком від загального обсягу їх виробництва. Щодо виробництва лісової продукції (деревина в круглому вигляді) в цьому контексті варто зазначити, що держава має здійснювати моніторинг за джерелами поповнення і реалізації деревини, а також шукати економічні та правові механізми для удосконалення економіко-правових відносин на управлінському рівні.

Варто відмітити, що об'єктом праці в лісовому господарстві є земля, а не ліс. Ліс круглий є тільки продукцією лісопромислового виробництва (див. табл. 3) потребує видалення

Таблиця 6. Обсяг виробництва круглих лісових матеріалів в Україні за період 2000–2019 рр.

Продукція за джерелами її походження	Роки								Динаміка 2019 +/- 2000
	2000	2007	2009	2011	2013	2017	2018	2019	
Круглий ліс – усього, тис. м ³	11261,7	16884,3	14221,4	17510,2	18021,9	18913,9	19695,7	17886,6	6624,9
У т.ч. вилучення шляхом									
РГК	5236,4	7075,4	6704,4	8011,7	8484,0	9390,6	8331,3	7914,6	2678,2
РПК	6025,3	9808,9	7517,0	9498,5	9537,9	9522,7	11364,4	9972,0	3946,7
Частка РПК, %	53,5	58,1	52,9	54,2	52,9	50,3	57,6	55,7	2,2

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України.

графи 17 (чагарники) та 22 (лісові насадження лінійного типу), оскільки вони не формують лісові екосистем, а також їх нема в європейському законодавстві.

Приведене є надзвичайно важливим для того, щоб довести зв'язок "недоотримання надходжень до державного і місцевого бюджетів" за використання земель лісових у лісгосподарському виробництві. Процес хибний, започаткували його з 60-их років минулого століття. Земельну реформу центральні органи державної влади з лісівництва і лісозаготівель, менеджери високих рангів Держлісагентства України не визнають. В усіх НПА з організації лісгосподарського виробництва за роки незалежності про здійснення Земельної реформи в Україні просто не згадується. Такий стан не відповідає принципам не тільки ринкової економіки, у т. ч. морально етичним нормам. Зрозуміло, лісівники не погоджують ідентифікацію землекористування в державному лісівництві за юридичними особами.

Певно, декого влаштовує знеособленість лісгосподарського виробництва. Тому для ведення поточного обліку і державної адміністративної звітності головне — формування облікових категорій земельних ділянок, у т. ч. за таксаційними показниками ЄЕК/ФАО, з їх адаптацією до законодавства Європейського Союзу¹⁴.

Взагалі, складно обговорювати фінансово-економічні питання у галузі державного лісівництва, коли навіть в Лісовому кодексі та у складі адміністративної звітності з кількісного обліку земель за формою № 16-зем Мінрегіонрозвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України приведені не зовсім нормативні визначення (табл. 7).

Такого таксаційного показника, до речі, в європейській системі обліку видалення деревини нема.

Адже за роки незалежності реформування економіки у лісівництві, не дивлячись на численні нововведення до складу нормативно-пра-

Таблиця 7. Порівняння доходів і видатків на лісове господарство за 1950–1965 рр., млн руб.

Операції	1950	1960	1965
Доходи (включаючи доходи від господарської діяльності)	170,5	317,5	307,9
Видатки (без капіталовкладень)	201,2	246,6	443,6
Фінансовий результат	169,3	70,9	-135,7
Рентабельність, %	68,7	16	-30,6

Джерело: [6].

вових активів, залишається відверто дотаційним. Останнє легко простежується щороку при розробці й щорічному затвердженні Державного бюджету України. Простежується роками, що видатки ДЛА України, як центрального органу виконавчої влади, перевищують доходи використання лісових ресурсів (рис. 4), за допомогою кореляційного аналізу досліджено ступінь зв'язку показників доходів та видатків, оскільки частка варіації показника видатків має тенденцію до зростання. Рівняння цього лінійного тренду має вигляд $y = 42,457x - 85212$, достовірність апроксимації становить $R^2 = 0,8365$ і свідчить про те, що видатки Держлісагентства перевищують приблизно на 25%.

У складі фінансово-економічної звітності прийняти юридичну форму, запропоновану ІАП НААН, як основу для щорічної оцінки діяльності відповідних суб'єктів лісгосподарського виробництва, до складу повноважень яких надані землі лісгосподарського призначення на право постійного користування деревиною.

Викликає повагу логічна оцінка голови робочої групи народного депутата України Анатолія Грабовського, утвореної Верховною Радою України і висвітленою в газеті "Голос України" від 11 грудня 2021 року. Невиконання наповнення державного і регіонального бюджетів за використання лісових ресурсів (точніше — деревини у стані росту) відбулося "внаслідок неефективної діяльності Державного

¹⁴ Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України № 1629 від 18 березня 2004 року. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

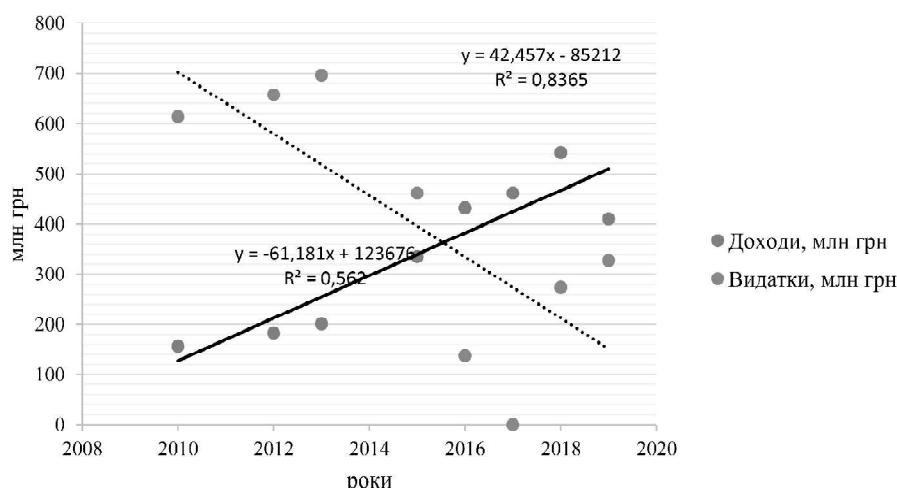


Рис. 4. Динаміка доходів та видатків Державного агентства лісових ресурсів України за період з 2008—2018 рр.

Джерело: сформовано автором на основі даних Держлісагенства України.

агентства лісових ресурсів, його територіальних органів і підприємств, які належать до сфери його управління".

Нарешті останнє, що виходить зі статті Сергія Лавренюка і оцінки стану справ у лісовій галузі України, а також із заяви голови робочої групи, про те, що прийшов час повноваження Держлісагенства України поширювати лише на землі, підпорядковані йому, його територіальним органам і підприємствам за юридичними посвідченнями у складі державного лісгосподарського виробництва. Маємо бути задоволеними, що в суспільстві виробляється усвідомлення знеособленого терміна "лісове господарство", необхідність "опанування" сучасним його змістом "лісгосподарське виробництво", з неодмінною його ідентифікацією.

Перелічені вище недоліки в лісгосподарському виробництві виникли не сьогодні. Приведена інформація про склад земель Лісового фонду в Україні на 1 січня 1988 р. з самого початку Земельної реформи мала б цікавити державні й регіональні органи влади, насамперед обласні державні адміністрації. Адже це — найголовніший природний ресурс України. Фахівці з лісівництва, передусім менеджери високих рангів, мають це розуміти і спрямовувати власну діяльність на забезпечення раціонального використання землі і охорону лісу. Це "священне" право Голови Держлісагенства, який повністю має відповідати особисто за оголошення земельної реформи в галузі державного лісівництва та переведу законодавства на ринкові засади. Найкраще і найпростіше, починаючи з Наказу ДЛА України "Про перехід галузі Державного лісівництва (тільки Державного) на ринкові засади.

Доцільно припинити вільне використання терміна "ліс", хоча давно настав час розмежування термінів "ліс", "ліси", "лісокористування" та ін., виключити тлумачення над економікою в українському державному лісівництві. За словом "ліси" — лісова екосистема, що формується в процесі вирощування лісу, тобто деревини. Отже, постійно відповідні менеджери з лісгосподарського виробництва у своїх звітних і статистичних матеріалах мають використовувати і писати термін "землі лісові", а не "ліси". І так у багатьох інших

матеріалах обліку і адміністративної звітності, у т. ч. за формою 16-зем.

Адже галузь Державного лісівництва в Україні, починаючи з 1990 року, з року проголошення економічної реформи в державі, здійснюваної в Україні, менеджери високих рівнів лісгосподарського державного виробництва спрямували свій досвід і власний авторитет на переформатування Лісового кодексу України, замість прийняття встановленого ВР України визначенню та перехід на засади ринкової економіки, ВСТАНОВЛЕНОГО Наказом Голови Держлісагенства України.

Положення про Державне агентство лісових ресурсів України

Це нормативно-правовий акт високої фінансово-економічної політики щодо створення ефективного управління і контролю, у т. ч. за результативне використання грошових і матеріальних активів, у т. ч. наданих земельних ресурсів на право постійного користування, вирощування і реалізація деревини як головної продукції лісгосподарського виробництва. Розпочинається з п. 1: "Державне агентство лісових ресурсів України (Держлісагенство) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів і який реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства"¹⁵. Виходить, що за незадовільні наслідки лісгосподарської діяльності Держлісагенства України має відповідати Міністр захисту довкілля та природних ресурсів, який реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства.

Серед 36 пунктів згаданого Положення, що, певно, є більш робочими правилами загально-

го змісту, ніж нормативними вимогами. Починаючи з приведеного п. 1, в якому записано: "Діяльність Держлісагентства спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра захисту довкілля та природних ресурсів і який реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства". У такій редакції згаданого Положення щось явно заплутане. З нього виходить, що Держлісагентство є ніби стороннім спостерігачем, без акцентів на уособлену особисту відповідальність за наслідки виробничої діяльності ЦОВВ щодо раціонального використання і охорони земель. Зокрема, відносно найважливіших таксаційних показників вирощування та реалізації деревини, насамперед головних лісоутворюючих порід. А також прозоре надходження коштів за реалізацію деревини у стані росту.

За чинною редакцією Положення щодо державного управління виходить важко знайти особисту відповідальність Голови ДЛА, за численні порушення фінансово-економічної діяльності, системи купівлі-продажі лісових матеріалів численними лісозаготівельними учасниками ринку тощо, за якими спостерігається систематично недоотримання надходжень до Державного та місцевих бюджетів за використання лісових ресурсів. При цьому більше півтора десятки нормативно-правових актів проводяться через Кабінет Міністрів України, хоча більшість із них мають опрацьовувати самі держлісгоспи з керівниками місцевих органів влади. Бо саме вони, керівники місцевих органів влади (районного рівня), найбільш обізнані й правомірні щодо питань використання деревини як природного ресурсу, не чекаючи високоповажних урядових осіб по захисту довкілля чи інших сторонніх високопосадовців.

З викладеного виходить необхідність суттєво уточнити в Положенні про Державне агентство лісових ресурсів України, насамперед першого його пункту. Адже його редакція за багатослів'ям дає підстави відчувати певне занепокоєння щодо використання повноважень з недоброзичливими намірами. В Україні лісів майже стільки, скільки їх у сусідній Польщі. Але щорічне видалення деревини з одиниці виміру площі 2—3 рази більше, ніж в Україні. Законом "Про ліси" Польщі з 1991 року встановлено: "Державні ліси покривають свої видатки з власних

надходжень (доходів) і ведуть лісове господарство за принципом фінансової самостійності"¹⁶.

Обґрунтовано, що за всі недоліки державної політики щодо раціонального і ефективного використання земельних угідь, що надаються суб'єктам господарювання з лісогосподарського виробництва на засадах ринкової економіки — ідентифікація землекористувачів не відповідає рівню законодавства країн Європейського Союзу тощо.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Ліси в Україні є і будуть завжди в загальному розумінні як лісові екосистеми, бо являють собою живий організм, здатний відновлюватись самостійно, хоча і більш ефективно за участю людини.

2. Сучасні українські лісівники працюють переважно із землями, вкритими лісовою рослинністю, а також призначеними для цього в межах юридично посвідченого землекористування.

3. За визначенням ЄЕК/ФАО ООН: "Ліс — це земля, вкрита лісовою рослинністю чи призначена для цього, ідентифікована у складі землекористування за відповідними суб'єктами землекористування", що повністю маємо перенести до ЛК України та ін. НПА з лісівництва.

4. У другій половині ХХ століття стан лісів в Україні взагалі маємо оцінювати позитивно, оскільки, не дивлячись на всі лихоліття минулої пори, загальна площа лісів зберігалася стійкою.

5. На початку ХХІ століття (2011 р.), на 1 січня 2011 року, площа земель лісових у підпорядкуванні ДЛА України складає 7402,3 тис. га, яку належить перевести на принципи ринкової економіки у галузі державного лісівництва з неодмінною ідентифікацією суб'єктів лісогосподарського виробництва, з урахуванням норм європейського лісівництва в якості землекористувачів.

6. Форма 16-зем адміністративної звітності, встановлюючи в графі 22 "з усіх лісів та інших лісовкритих площ (графа 18) "лісові насадження лінійного типу" зазначаються площі лісових смуг, створених із метою захисту полів сівозмін тощо" ...¹⁷ рушить усі логічні норми ЄЕК/ФАО ООН, не є землями лісовими, лісом.

7. Зміст Положення про Державне агентство лісових ресурсів України, редакція якого за багатослів'ям дає підстави відчувати певне занепокоєння щодо використання лісу — деревини у стані росту з недоброзичливими цілями,

¹⁵ Положення про Державне агентство лісових ресурсів України. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/521-2014>

¹⁶ Ustawa z dnia 28 wrzesnia 1991 r. o lasach. Dz. U.1991 Nr 101 poz. 444. Art 50. Lasy Panstwowe prowadzi dzialalnosc na zasadzie samodzielnosci finansowej i pokrywaja koszty dzialalnosci z wlasnych przychodow.

¹⁷ Інструкція із заповнення форми адміністративної звітності з кількісного обліку земель (форма № 16-зем (річна)) [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0136-16> #Text

потребує суттєвого доопрацювання. В Україні лісів майже стільки, скільки їх є в Польщі. При цьому Законом Про ліси Польщі встановлено: "Державні ліси покривають свої видатки з власних надходжень (доходів) і ведуть лісове господарство за принципом фінансової самостійності"¹⁸.

8. Подальший розвиток лісогосподарського виробництва в галузі Державного лісівництва України можливий тільки за умови, коли Держлісагентство України, як центральний орган виконавчої влади з державного лісівництва, організує землекористування, згідно з нормами Земельної реформи в Україні, на ринкових засадах для вирощування, можливо, більшої кількості деревини та її реалізації суб'єктам лісопромислового комплексу, сільського господарства і населення.

Література:

1. Короткий довідник з лісового фонду Української РСР (складено за матеріалами обліку лісового фонду на 01.01.1988 р.). Міністерство лісового господарства УРСР. ДСП. К., 1989. 119 с.

2. Довідник лісового фонду України за матеріалами державного обліку лісів станом на 01.01.2011 року. Державне агентство лісових ресурсів України. Українське державне проєктне лісовпорядне виробниче об'єднання. Ірпінь, 2012. 130 с.

3. Лавренюк С. Як побороти корупцію в лісовій галузі та збільшити надходження. Голос України. 11 грудня 2021. С.2. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.golos.com.ua/article/354312>.

4. Німчук В.В. Про визначення терміна лісокористування у складі державного лісогосподарського виробництва України. Національна Академія наук. Інститут української мови.

5. Брежнев В.М. Попков М.Ю. Лісове право — підвалини нових економічних відносин. Лісовий журнал. 1994. № 5. С. 15—19.

6. Дребот О.І., Бобко А.М. Ліси та лісівництво в Україні: стан і економічні наслідки землекористування у дзеркалі часу. Економіка України. 2015. № 1. С. 82—94.

7. Фурдичко О.І., Дребот О.І. Лісовий сектор економіки України: проблеми і перспективи розвитку. Економіка України. 2012. № 3. С. 70—80.

8. Kyoto Protocol. United Nation. URL: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kprus.pdf>.

¹⁸ Ustawa z dnia 28 wrzesnia 1991 r. o lasach. Dz. U.1991 Nr 101 poz. 444. Art 50. Lasy Panstwowe prowadzi działalność na zasadzie samodzielności finansowej i pokrywa koszty działalności z własnych przychodów.

9. Об'єктивна інформація щодо лісів. Товариство лісівників України. URL: <https://tlu.kiev.ua/nasha-dijalnist/profesiino-pro-lis/objektivna-informacija-shchodo-lisiv.html>

References:

1. Ministry of Forestry of the Ukrainian SSR (1989), Korotkyj dovidnyk z lisovoho fondu Ukrain'skoi RSR (skladeno za materialamy obliku lisovoho fondu na 01.01.1988 r. [Brief guide to the forest fund of the Ukrainian SSR as of January 1, 1988], Ministry of Forestry of the Ukrainian SSR, Kyiv, Ukraine.

2. State Agency of Forest Resources of Ukraine (2012), Dovidnyk lisovoho fondu Ukrainy za materialamy derzhavnoho obliku lisiv stanom na 01.01.2011 roku [Directory of the forest fund of Ukraine based on the materials of the state forest accounting as of January 1, 2011], State Agency of Forest Resources of Ukraine. Ukrainian state project forest management industrial association. Irpin, Ukraine.

3. Lavreniuk, S. (2021), "How to fight corruption in the forest industry and increase revenue", Voice of Ukraine, available at: <http://www.golos.com.ua/article/354312> (Accessed 25 March 2023).

4. Nimchuk, V.V. (2010), Pro vyznachennia termina lisokorystuvannia u skladi derzhavnoho lisohospodars'koho vyrobnytstva Ukrainy [On determining the term of forest use as part of the state forestry production of Ukraine], National Academy of Sciences. Institute of the Ukrainian Language, Kyiv, Ukraine.

5. Brezhniev, V.M. and Popkov, M. Yu. (1994), "Forest law is the foundation of new economic relations", Forest journal, vol. 5, pp. 15—19.

6. Drebot, O.I. and Bobko, A.M. (2015), "Forests and forestry in Ukraine: state and economic consequences of land use in the mirror of time", Economy of Ukraine, vol. 1, pp. 82—94.

7. Furdychko, O.I. and Drebot, O.I. (2012), "The forest sector of the economy of Ukraine: problems and prospects for development", Economy of Ukraine, vol. 3, pp. 70—80.

8. UN (1998), "Kyoto Protocol to the Racoon Convention of the Organization United Nations about climate change", available at: <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kprus.pdf> (Accessed 25 March 2023).

9. Society of Foresters of Ukraine (2022), "Objective forest information. Society of Foresters of Ukraine", available at: <https://tlu.kiev.ua/nasha-dijalnist/profesiino-pro-lis/objektivna-informacija-shchodo-lisiv.html> (Accessed 25 March 2023).

Стаття надійшла до редакції 06.04.2023 р.